

คู่มือสำหรับครู

การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน
นาฏศิลป์ไทยสำหรับ
ผู้เรียนในต่างประเทศ

โดย อาจารย์เสาวพร บุญช่วย และคณะ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คู่มือสำหรับครู

การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยสำหรับผู้เรียนในต่างประเทศ

โดย

อาจารย์เสาวพร บุญช่วย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุบลวรรณ หงษ์วิทยากร
อาจารย์ ดร.ดวงกมล บางขวด
อาจารย์พีรวิวัฒน์ เทียนศรี

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและแนวทาง
การจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยสำหรับผู้เรียนในต่างประเทศ
สนับสนุนโดยเงินทุนเพื่อการวิจัย กองทุนครุศาสตร์ ปีพุทธศักราช 2563
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีพุทธศักราช 2564

สารบัญ

	หน้า
วิธีการใช้คู่มือสำหรับครู	ก
ภาพรวมโครงสร้างหลักสูตรนาฏศิลป์สำหรับผู้เรียนในต่างประเทศ	ข
1. หลักการ (Rationale)	1
2. จุดมุ่งหมาย (Aim)	
2.1 ประโยชน์ของหลักสูตร	1
2.2 ลักษณะเฉพาะของหลักสูตร	1
3. วัตถุประสงค์	1
4. บริบทของหลักสูตร	
4.1 บริบทด้านผู้เรียน	1
4.2 บริบทด้านผู้สอน	2
4.3 บริบทที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอน	3
5. หลักสูตร (Analysis)	
5.1 โครงสร้างหลักสูตร	4
5.2 เนื้อหาการเรียนรู้	5
5.3 กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และแนวทางการประเมินผล	12
5.4 ระยะเวลาหลักสูตร	14
5.5 วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	15
5.6 ตัวอย่างชุดการแสดงเพื่อการเรียนรู้	16
5.7 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ : เพลงชาวไทย	17
6. ปัจจัยสนับสนุน	
6.1 ปัจจัยสนับสนุนด้านผู้เรียน	22
6.2 ปัจจัยสนับสนุนด้านสถานศึกษา	22

วิธีการใช้คู่มือสำหรับครู

เข้าใจ

ครูควรทำความเข้าใจในหลักการ จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ และบริบทของหลักสูตร (หน้า 1 - 3)

พิจารณา

ครูควรพิจารณาโครงสร้างหลักสูตร เนื้อหา ผลลัพธ์การเรียนรู้ ว่า ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ สอดคล้องกับระดับการเรียนรู้ใด (หน้า 4 - 14)

สรรหา

ครูสามารถสรรหาชุดการแสดงที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยคำนึงถึงเป้าหมายการเรียนรู้ตามระดับการเรียนรู้ และเงื่อนไขอื่น เช่น เทศกาล หรือการจัดงานในโอกาสต่างๆ ของวัด จากตัวอย่างชุดการแสดงเพื่อการเรียนรู้ (หน้า 16)

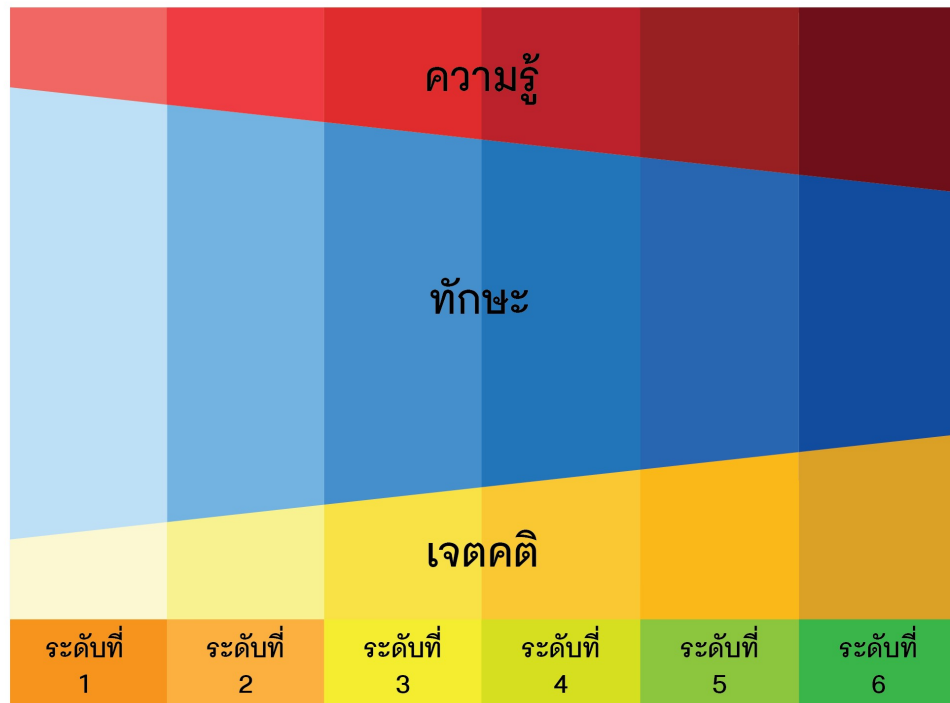

วางแผน

ครูสามารถดูตัวอย่างการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้จากคู่มือ โดยให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ (หน้า 17 - 22)

ภาพรวมโครงสร้างหลักสูตรนาฏศิลป์ สำหรับผู้เรียนในต่างประเทศ

ความรู้

1. เรียนรู้วิธีปฏิบัติตนและเตรียมพร้อมสำหรับในการเรียนนาฏศิลป์ได้ถูกต้องและเหมาะสม
2. รู้จักเนื้อเพลงและอธิบายความหมายของเพลง
3. รู้จักและอธิบายเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนได้

ทักษะ

1. สามารถปฏิบัติทานาฏยศัพท์ได้อย่างถูกต้อง
2. สามารถนำนาฏยศัพท์และภาษาท่ามาปฏิบัติเป็นท่ารำประกอบเพลงได้
3. ร้องและปรบมือตามจังหวะเพลงได้
4. สามารถฝึกปฏิบัติแต่งเครื่องแต่งกายเครื่องประดับ และอุปกรณ์ประกอบได้ถูกต้องตามชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนได้
5. สามารถประดิษฐ์อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบชุดการแสดงได้

เจตคติ

1. รู้ที่มาและประวัติ เข้าใจ เห็นคุณค่าของเพลง และชุดการแสดง
2. อธิบายความรู้สึกซึ่งที่มีต่อการแสดง

หลักสูตรและแนวทางการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยสำหรับผู้เรียนในต่างประเทศ

1. หลักการ (Rationale)

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ไทยสำหรับผู้เรียนในต่างประเทศ ขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของโครงการส่งเสริมการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างสำนึกและเจตคติที่ดีต่อความเป็นไทยผ่านการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทย โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงแนวปฏิบัติและความรู้เกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย รวมทั้งทักษะการแสดง จากการเรียนรู้เรื่องราวและการฝึกปฏิบัติทางนาฏศิลป์

2. จุดมุ่งหมาย (Aim)

หลักสูตรนาฏศิลป์ไทยสำหรับผู้เรียนในต่างประเทศ สามารถเสริมสร้างความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อความเป็นไทย รวมทั้งเป็นการส่งเสริมความสามารถในการแสดงออกผ่านการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทยให้กับผู้เรียนในโครงการส่งเสริมการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1 ปรัชญาของหลักสูตร

หลักสูตรนาฏศิลป์ไทยสำหรับผู้เรียนในต่างประเทศ เป็นหลักสูตรที่มุ่งเสริมสร้างสำนึกและเผยแพร่ความเป็นไทยผ่านการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทย

2.2 ลักษณะเฉพาะของหลักสูตร

หลักสูตรเน้นการสร้างประสบการณ์และความรู้แก่ผู้เรียนในลักษณะบูรณาการแบบองค์รวม ทั้งความสามารถในการใช้ภาษาไทย ทักษะการแสดงทางนาฏศิลป์ไทย และความเข้าใจความเป็นไทย โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นขึ้นกับบริบทของวัดและชุมชน กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ (Practice) และสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Styles)

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 เพื่อให้มีเจตคติที่ดีในการปฏิบัติตนแบบไทย
- 3.2 เพื่อให้มีความสามารถในการแสดงออกทางทักษะนาฏศิลป์ไทย
- 3.3 เพื่อให้มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย

4. บริบทของหลักสูตร

4.1 บริบทด้านผู้เรียน

ผู้เรียนในต่างประเทศในโครงการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้เรียนที่สมัครเรียนกับวัดไทยที่ร่วมโครงการฯ ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

ลักษณะของผู้เรียน ปัจจุบันเป็นผู้เรียนที่เกิดและพำนักในต่างประเทศ บางส่วนมาจากครอบครัวที่มีเชื้อสายไทยแต่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยสำหรับการสื่อสารในชีวิตประจำวัน อายุของผู้เรียนส่วนใหญ่มีตั้งแต่ 4 ขวบ ถึง 15 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง

ความสนใจในการเรียนนาฏศิลป์ของผู้เรียน ผู้เรียนที่เป็นเด็ก ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับความสนุกสนานในการเรียนมากกว่าความซาบซึ้งในความงดงามของนาฏศิลป์ไทยหรือความต้องการในการพัฒนาทักษะทางนาฏศิลป์ จะมีบางส่วนที่เป็นส่วนน้อยที่ต้องการพัฒนาความสามารถทางนาฏศิลป์อย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงวัยรุ่น ซึ่งกลุ่มนี้มักจะมีส่วนร่วมแสดงนาฏศิลป์ในงานประเพณีที่วัดจัดขึ้นในแต่ละเทศกาล

ปัจจัยในการเข้าเรียน ครอบครัว เป็นปัจจัยหลักในการสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าเรียนในหลักสูตรนาฏศิลป์ไทย โดยให้เหตุผลในการสนับสนุนว่าเป็นการส่งเสริมความสามารถในการแสดงออก โดยเฉพาะความงดงามทางนาฏศิลป์ไทยที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของประเทศที่ตนอาศัยอยู่ แต่บางส่วนสนับสนุนให้มาเรียนเพื่อให้วัดและครูช่วยดูแลและพัฒนาผู้เรียนในช่วงที่ครอบครัวหรือผู้ปกครองไปทำงาน

ความสม่ำเสมอในการเข้าเรียนของผู้เรียน จึงขึ้นกับการให้ความสำคัญในการเรียนของครอบครัวด้วย เพราะผู้เรียนบางคนไม่ได้มาเรียนเนื่องจากผู้ปกครองไม่ว่างมาส่งเรียน

4.2 บริบทด้านผู้สอน

ผู้สอนนาฏศิลป์ไทยในโครงการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นครูอาสาสมัคร ซึ่งแบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ (1) ครูอาสาสมัครภาคฤดูร้อน และ (2) ครูอาสาสมัครประจำการ 1 ปี ซึ่งจะจัดการเรียนการสอนในวัดไทยที่ร่วมโครงการฯ ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ทั้งนี้ บางวัดอาจมีครูท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้สำเร็จการศึกษาด้านนาฏศิลป์จากประเทศไทย และย้ายไปอาศัยในต่างประเทศ ร่วมสอนกับครูอาสาสมัครที่หมุนเวียนไปในแต่ละปี

ลักษณะของผู้สอน ครูอาสาสมัครที่ทำหน้าที่สอนนาฏศิลป์ไทย จะเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกและฝึกอบรมจากคณะกรรมการโครงการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยจะคัดเลือกจากความสามารถทางนาฏศิลป์ ความสามารถในการสอนให้กับผู้เรียนต่างชาติ และความสามารถในการทำงานแบบร่วมมือ

ครูอาสาสมัครภาคฤดูร้อน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีอาชีพเป็นครูหรือประกอบอาชีพอื่นอยู่แล้ว แต่มีความสนใจในการเป็นอาสาสมัครจึงมาสมัครเพื่อร่วมโครงการเป็นระยะเวลา 4 เดือน ครูอาสาสมัครภาคฤดูร้อนทำหน้าที่สอนช่วงปิดภาคฤดูร้อนของโรงเรียนผู้เรียน คือช่วงเดือนมิถุนายน - สิงหาคม โดยจัดสอนในวันจันทร์ถึงศุกร์ ส่วนใหญ่จะจัดสอนประมาณ 3 ชั่วโมง อาจจะเป็นช่วงเช้าหรือช่วงบ่าย ขึ้นกับการจัดตารางสอนของแต่ละวัด

ครูอาสาสมัครประจำการ 1 ปี จะเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุไม่เกิน 29 ปี อาสาไปทำหน้าที่ประจำการ 1 ปี ทำหน้าที่สอนช่วงเปิดเทอมของโรงเรียนผู้เรียน คือช่วงเดือนกันยายน - พฤษภาคม โดยจัดสอนในวันเสาร์ - อาทิตย์ ส่วนใหญ่จะจัดสอนประมาณ 3 ชั่วโมง อาจจะเป็นช่วงเช้าหรือช่วงบ่าย ขึ้นกับการจัดตารางสอนของแต่ละวัด

ความสามารถในการสอน ครูอาสาสมัครมีความสามารถทางนาฏศิลป์ไทยในระดับสูง แต่อาจจะมีข้อจำกัดด้านภาษาที่ใช้ในการสอน ทำให้มีปัญหาการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนอยู่บ้าง

การสอนนาฏศิลป์ของครูอาสาสมัคร จึงมักจะเป็นการสอนแบบปฏิบัติ สอนแบบให้ทำตามครูผู้สอน ดังนั้น การสอนจึงเน้นทักษะการแสดงทางนาฏศิลป์มากกว่าการให้ความรู้หรือความซาบซึ้งในเนื้อหาหรือวัฒนธรรมไทย

4.3 บริบทที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอน

บริบทที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน นอกเหนือจากบริบทของผู้เรียนและผู้สอนแล้ว ยังมีบริบทภายนอกอื่นๆ ได้แก่ ความต้องการของวัดและผู้ปกครอง สภาพทางกายภาพของห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์การแสดง

(1) ความต้องการของวัดและผู้ปกครองด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากต่อการวางแผนการจัดการเรียนการสอน

วัด ต้องการให้การเรียนการสอนนาฏศิลป์ เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมให้ชุมชนมีกิจกรรมร่วมกับวัดอย่างต่อเนื่อง ในการจัดกิจกรรมทางประเพณีหรือเทศกาลต่างๆ ที่เกิดขึ้นที่วัด จึงมีการจัดกิจกรรมการแสดงนาฏศิลป์เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด อีกทั้ง ต้องการให้การแสดงที่จัดขึ้นดึงดูดให้มีผู้ร่วมกิจกรรมของวัดเพิ่มขึ้น ชุดการแสดงในแต่ละกิจกรรมในแต่ละปีจึงต้องมีความแปลกแตกต่างเพื่อสร้างความน่าสนใจ หรือบางวัดอาจจัดเป็นกิจกรรมการแสดงเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงผลการเรียนนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบงานมหกรรมหรืองานประจำปี ดังนั้น การวางแผนในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะชุดการแสดงที่ต้องสอนผู้เรียน จึงต้องคำนึงถึงตารางเวลาและรูปแบบกิจกรรมของวัดด้วย

ผู้ปกครอง บางส่วนต้องการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกทางความสามารถทางนาฏศิลป์ โดยเฉพาะต้องการเห็นความก้าวหน้าในการเรียน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนของครูต้องคำนึงถึงพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคน และต้องทราบข้อมูลเพื่อมีให้ผู้เรียนเป้าหมายในการเรียนที่ซ้ำเติม

(2) สภาพทางกายภาพของห้องเรียน บางวัดมีพื้นที่จำกัดในการเรียนนาฏศิลป์ ทำให้เกิดความแออัด หรือทำให้ผู้เรียนไม่สามารถมองเห็นครูได้ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถเรียนด้วยการมองเห็นและทำตามครูได้

(3) วัสดุอุปกรณ์การแสดง บางวัดมีเครื่องแต่งกายหรือเครื่องประดับที่จำกัดเชิงปริมาณ คือไม่เพียงพอสำหรับจำนวนผู้เรียน และจำกัดในเชิงความหลากหลายของชุดการแสดง ทำให้ไม่สามารถจัดการแสดงในชุดการแสดงที่มีความแตกต่างได้ ซึ่งบางวัดอาจได้รับการแก้ปัญหาจากการสนับสนุนจากผู้ปกครองหรือกรรมการวัดที่สนับสนุนทุนให้มีการจัดซื้อเพิ่มเติม

5. การพัฒนาหลักสูตร (Development)

5.1 โครงสร้างหลักสูตร

โครงการส่งเสริมการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยนับตั้งแต่จัดตั้งโครงการในปี พ.ศ. 2527 โดยไม่มีหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรแกนกลาง เนื่องจากคำนึงถึงความแตกต่างของบริบทวัดและชุมชนในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ปี พ.ศ. 2560 ในโอกาสครบรอบการจัดตั้งโครงการมาเป็นเวลา 33 ปี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงมีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนของวัดที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละปีจำนวน 13 – 16 วัด ได้มาตรฐานการเรียนรู้ที่มีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ไม่แตกต่างกัน แต่อาจจะยืดหยุ่นและแตกต่างเชิงเนื้อหาขึ้นกับบริบทวัด จึงมีแนวทางในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรนาฏศิลป์ไทยสำหรับผู้เรียนในต่างประเทศ ดังนี้

โครงสร้างหลักสูตรนาฏศิลป์ไทยสำหรับผู้เรียนในต่างประเทศ แบ่งเป็น 6 ระดับ ตามความสามารถของผู้เรียน โดยแบ่งเนื้อหาในแต่ละระดับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ประกอบด้วย

(1) หมวดความรู้ : ความรู้เบื้องต้นทางด้านนาฏศิลป์ ได้แก่ การปฏิบัติและเตรียมตัวเบื้องต้นก่อนเรียน

(2) หมวดทักษะ : การฝึกปฏิบัติด้านทักษะทางนาฏศิลป์ ได้แก่ นาฏยศัพท์พื้นฐาน ภาษาท่า ท่ารำที่ใช้

ในการแสดง และองค์ประกอบทางการแสดง

(3) หมวดเจตคติ : การเรียนรู้ ส่งเสริม ตระหนักและเห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมของไทย ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชุดการแสดง

ปรากฏรายละเอียด ดังนี้

หมวดหมู่	หัวข้อ	เนื้อหา	เป้าประสงค์
หมวดความรู้	1. ความรู้เบื้องต้นทางนาฏศิลป์	การปฏิบัติตัวและเตรียมตัวเบื้องต้นก่อนเรียน ได้แก่ ท่านั่ง การทำความเคารพ การตัดมือและแขน การยกขา	เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติตนในการเตรียมความพร้อมก่อนเรียนได้ถูกต้องและเหมาะสม
	2. ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบการแสดง	การเรียนรู้ชุดการแสดง - เพลงร้อง - ทำนองเพลง - เครื่องแต่งกาย - อุปกรณ์ที่ใช้ - โอกาสที่ใช้	เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถบอกและอธิบายได้ในเรื่องขององค์ประกอบทางการแสดง ตลอดจนฝึกปฏิบัติการแต่งกาย การประดิษฐ์อุปกรณ์ประกอบการแสดงและสามารถนำไปใช้ได้

หมวดหมู่	หัวข้อ	เนื้อหา	เป้าประสงค์
หมวดทักษะ	3. ความสามารถในการปฏิบัติ นาฏยศัพท์พื้นฐาน และภาษาท่าที่ใช้ในการแสดง	การปฏิบัตินาฏยศัพท์พื้นฐาน ได้แก่ - นาฏยศัพท์ส่วนศีรษะและลำตัว - นาฏยศัพท์ส่วนมือและแขน - นาฏยศัพท์ส่วนขาและเท้า การปฏิบัติภาษาท่าเบื้องต้น การปฏิบัติท่ารำประกอบชุดการแสดง	เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัตินาฏยศัพท์พื้นฐาน ภาษาท่าในการเรียน นาฏศิลป์ได้อย่างถูกต้องตลอดจน นำความรู้ไปใช้ในการแสดงทาง นาฏศิลป์ได้ต่อไป
	4. ทักษะการจัดการอุปกรณ์การแสดง	การฝึกปฏิบัติในการจัดการ - เครื่องแต่งกาย - อุปกรณ์ที่ใช้	เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติจัดการแต่งกาย และประดิษฐ์อุปกรณ์ประกอบการแสดง
หมวดเจตคติ	5. ความซาบซึ้งในชุดการแสดง	ความเข้าใจในชุดการแสดง - ประวัติของเพลง - ความหมายของเพลง - ที่มาของท่ารำ	เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับ ความเป็นมาของการแสดง นาฏศิลป์ไทยในแต่ละชุด นำมาซึ่ง ความตระหนักและซาบซึ้งคุณค่า และความสำคัญของความเป็นไทย

5.2 เนื้อหาการเรียนรู้

จากโครงสร้างหลักสูตรนาฏศิลป์ไทยสำหรับผู้เรียนในต่างประเทศ นำมาจัดเป็นเนื้อหาการเรียนรู้เพื่อ การจัดการเรียนการสอน 6 ระดับดังนี้

5.2.1 ระดับที่ 1

หมวด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้
หมวดความรู้	1. เรียนรู้วิธีปฏิบัติตนและเตรียมพร้อม สำหรับในการเรียนนาฏศิลป์ได้ถูกต้อง และเหมาะสม	ท่ารำ - ท่ารำพับเพียบของตัวพระ และตัวนาง - การลุกขึ้นนั่งเพื่อปฏิบัติท่ารำ (การตั้งเข่า) การทำความเคารพครูผู้สอน การตัดมือและแขน การยกขา: การยกขาหน้าของตัวพระ และตัวนาง การวางเท้า: การวางเท้าของตัวพระ และตัวนาง

หมวด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้
หมวดความรู้	2. รู้จักและบอกเครื่องแต่งกายของตัวละครอย่างง่ายได้	<u>เครื่องแต่งกายตัวนาง</u> - สไบ ผ้าถุง <u>เครื่องแต่งกายตัวพระ</u> - เสื้อราชปะแตน โจงกระเบน
หมวดทักษะ	3. สามารถปฏิบัติทำนาฏยศัพท์เบื้องต้นได้ถูกต้อง	<u>ทำนาฏยศัพท์เบื้องต้น</u> ได้แก่ <u>ส่วนศีรษะและลำตัว</u> - เอียงศีรษะ - กดไหล่ <u>ส่วนมือและแขน</u> - จีบ จีบคว่ำ จีบหงาย จีบส่งหลัง - ตั้งวง วงบน วงกลาง วงล่าง <u>ส่วนขาและเท้า</u> - จังหวะ ย่อ ยืด - ประเท้า ยกเท้า ก้าวเท้า วางเท้า กระทุ้งเท้า
	4. สามารถปฏิบัติภาษาท่าเบื้องต้นได้ถูกต้อง	<u>ภาษาท่า</u> ได้แก่ - ฉันทน์ เธอ รัก เศร้า ยิ้ม ปฏิเสธ <u>ภาษาท่าเลียนแบบ</u> - ภาษาท่าเลียนแบบธรรมชาติ - ภาษาท่าเลียนแบบกิริยาของคน - ภาษาท่าเลียนแบบกิริยาของสัตว์
	5. สามารถสร้างสรรค์ภาษาท่าประกอบประโยค หรือวลีอย่างง่าย	ผู้สอนกำหนดโจทย์ เช่น นกบินในท้องฟ้า ดอกไม้กำลังบาน ฯลฯ
	6. สามารถนำนาฏยศัพท์และภาษาท่ามาปฏิบัติเป็นท่ารำประกอบเพลงอย่างง่ายได้	- การปฏิบัตินาฏยศัพท์เป็นท่ารำและภาษาท่าประกอบเพลง - การใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง
หมวดเจตคติ	7. รู้ที่มาและประวัติ เข้าใจ เห็นคุณค่าของเพลง และชุดการแสดง	- ประวัติของเพลงและชุดการแสดง ลักษณะและรูปแบบของเพลง ที่มาของท่ารำ

5.2.2 ระดับที่ 2

หมวด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้	
หมวดความรู้	1.เรียนรู้วิธีปฏิบัติตนและเตรียมพร้อมสำหรับในการเรียนนาฏศิลป์ได้ถูกต้องและเหมาะสม	<p>การทำความเคารพครูผู้สอน</p> <p>ท่ารำ</p> <p>การตัดมือและแขน</p> <p>การยกขา</p> <p>การวางเท้า (เพิ่มเติม)</p> <p>การก้าวขา: ก้าวหน้า ก้าวข้างของตัวพระและตัวนาง</p>	
	2. รู้จักและบอกเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนได้	<p>เครื่องแต่งกายเพลงรำวงมาตรฐาน</p> <p>เครื่องแต่งกายรำพื้นเมือง</p> <p>เครื่องแต่งกายเพลงปลุกใจ</p>	
หมวดทักษะ	3.สามารถปฏิบัติทำนานาฏยศัพท์เบื้องต้นได้ถูกต้อง	<p><u>ทำนานาฏยศัพท์เบื้องต้น</u> เพิ่มเติม ได้แก่</p> <p><u>ส่วนมือและแขน</u></p> <p>- จีบปรกข้าง จีบปรกหน้า จีบล่อแก้ว</p> <p><u>ส่วนขาและเท้า</u></p> <p>- การกระดกเท้าหลัง ของตัวพระและตัวนาง</p>	
	4.สามารถปฏิบัติภาษาท่าเบื้องต้นได้ถูกต้อง	<p><u>ภาษาท่า</u> ได้แก่</p> <p>- ฉัน เธอ รัก เศร้า ยิ้ม ปฏิเสธ</p> <p><u>ภาษาท่าเลียนแบบ</u></p> <p>- ภาษาท่าเลียนแบบธรรมชาติ</p> <p>- ภาษาท่าเลียนแบบกิริยาของคน</p> <p>- ภาษาท่าเลียนแบบกิริยาของสัตว์</p>	
	5. สามารถสร้างสรรค์ภาษาท่าประกอบประโยค หรือวลีอย่างง่าย	<p>ผู้สอนกำหนดโจทย์ เช่น “ท่านจะไปที่ไหน” “เรากำลังจะไปเดินป่า” ฯลฯ</p>	
	6. สามารถนำนาฏยศัพท์และภาษาท่ามาปฏิบัติเป็นท่ารำประกอบเพลงอย่างง่ายได้	<p>- การปฏิบัตินาฏยศัพท์เป็นท่ารำและภาษาท่าประกอบเพลง</p> <p>- การใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง</p>	
	7. สามารถประดิษฐ์อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนและสามารถนำไปใช้แสดงได้	<p>- กิ่งไม้ประกอบเพลงพ็อนเงี้ยว</p> <p>- กระติบข้าว ประกอบเพลงเข็งกระติบข้าว</p>	

หมวด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้
หมวดเจตคติ	8. รู้ที่มาและประวัติ เข้าใจ เห็นคุณค่าของเพลง และชุดการแสดง	- ประวัติของเพลงและชุดการแสดง ลักษณะและรูปแบบของเพลง ที่มาของท่ารำ

5.2.3 ระดับที่ 3

หมวด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้
หมวดความรู้	1. เรียนรู้วิธีปฏิบัติตนและเตรียมพร้อมสำหรับในการเรียนนาฏศิลป์ได้ถูกต้องและเหมาะสม	<p>การทำความเคารพครูผู้สอน</p> <p>ทำนุ่ง</p> <p>การตัดมือและแขน</p> <p>การยกขา</p> <p>การวางเท้า (เพิ่มเติม)</p> <p>การก้าวขา: ก้าวหน้า ก้าวข้างของตัวพระและตัวนาง</p>
	2. รู้จักและบอกเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนได้	<p>เครื่องแต่งกายเพลงร่ำวงมาตรฐาน</p> <p>เครื่องแต่งกายระบำ</p> <p>เครื่องแต่งกายรำพื้นเมือง</p> <p>เครื่องแต่งกายเพลงปลุกใจ</p>
หมวดทักษะ	3. สามารถปฏิบัติทำนานาฏยศัพท์เบื้องต้นได้ถูกต้อง	<p><u>ทำนานาฏยศัพท์เบื้องต้น</u> เพิ่มเติม ได้แก่</p> <p><u>ส่วนศีรษะและลำตัว</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ลักคอ <p><u>ส่วนขาและเท้า</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - กระดกเสี้ยว - ซอยเท้า - จรดเท้า
	4. สามารถปฏิบัติภาษาท่าเบื้องต้นได้ถูกต้อง	<p><u>ภาษาท่า</u> ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ฉันทน์ เธอ รัก เศร้า ยิ้ม ปฏิเสธ <p><u>ภาษาท่าเลียนแบบ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ภาษาท่าเลียนแบบธรรมชาติ - ภาษาท่าเลียนแบบกิริยาของคน - ภาษาท่าเลียนแบบกิริยาของสัตว์
	5. สามารถสร้างสรรค์ภาษาท่าประกอบประโยค หรือวลี	<u>ภาษาท่า</u> ได้แก่ ภาษาท่าที่ผู้สอนร่วมกับผู้เรียนในการกำหนดโจทย์

หมวด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้
หมวดทักษะ	6. สามารถนำนาฏยศัพท์และภาษาท่ามาปฏิบัติเป็นท่ารำประกอบเพลงได้	- การปฏิบัตินาฏยศัพท์เป็นท่ารำและภาษาท่าประกอบเพลง - การใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง
	7. สามารถประดิษฐ์อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนและสามารถนำไปใช้แสดงได้	- หัวไม้ประกอบเพลงระบำไม้ - ดอกบัวประกอบเพลงระบำดอกบัว
หมวดเจตคติ	8. รู้ที่มาและประวัติ เข้าใจ เห็นคุณค่าของเพลง และชุดการแสดง	- ประวัติของเพลงและชุดการแสดง ลักษณะและรูปแบบของเพลง ที่มาของท่ารำ

5.2.4 ระดับที่ 4

หมวด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้
หมวดความรู้	1. เรียนรู้วิธีปฏิบัติตนและเตรียมพร้อมสำหรับในการเรียนนาฏศิลป์ได้ถูกต้องและเหมาะสม	การทำความเคารพครูผู้สอน ท่านั่ง การตัดมือและแขน การยกขา การวางเท้า การก้าวขา
	2. รู้จักและบอกเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนได้	เครื่องแต่งกายรำมาตรฐาน เครื่องแต่งกายระบำ เครื่องแต่งกายรำพื้นเมือง เครื่องแต่งกายระบำโบราณคดี เครื่องแต่งกายเพลงปลุกใจ
หมวดทักษะ	3. สามารถปฏิบัติท่านาฏยศัพท์เบื้องต้นได้ถูกต้อง	<u>ท่านาฏยศัพท์เบื้องต้น</u> เพิ่มเติม ได้แก่ <u>ส่วนศีรษะและลำตัว</u> - กล่อมไหล่ <u>ส่วนขาและเท้า</u> - ขยันท้า - สืบเท้า
	4. สามารถสร้างสรรค์ภาษาท่าประกอบบทเพลง หรือบทกลอนจากวรรณคดีอย่างง่ายได้	- บทเพลง - บทกลอน

หมวด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้
หมวดทักษะ	5. สามารถนำนาฏยศัพท์และภาษาท่ามาปฏิบัติเป็นท่ารำประกอบเพลงได้	- การปฏิบัตินาฏยศัพท์เป็นท่ารำและภาษาท่าประกอบเพลง - การใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง
	6. สามารถฝึกปฏิบัติแต่งเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนได้	- การนุ่งผ้าโจงกระเบน - การห่มผ้าสไบ
หมวดเจตคติ	7. รู้ที่มาและประวัติ เข้าใจ เห็นคุณค่าของเพลง และชุดการแสดง	- ประวัติของเพลงและชุดการแสดง ลักษณะและรูปแบบของเพลง ที่มาของท่ารำ

5.2.5 ระดับที่ 5

หมวด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้
หมวดความรู้	1. เรียนรู้วิธีปฏิบัติตนและเตรียมพร้อมสำหรับในการเรียนนาฏศิลป์ได้ถูกต้องและเหมาะสม	การทำความเคารพครูผู้สอน ท่านั่ง การตัดมือและแขน การยกขา การวางเท้า การก้าวขา
	2. รู้จักและบอกเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนได้	เครื่องแต่งกายรำมาตรฐาน เครื่องแต่งกายระบำ เครื่องแต่งกายรำพื้นเมือง เครื่องแต่งกายระบำโบราณคดี เครื่องแต่งกายเพลงปลุกใจ
หมวดทักษะ	3. สามารถปฏิบัติท่านาฏยศัพท์เบื้องต้นได้ถูกต้อง	<u>ท่านาฏยศัพท์เบื้องต้น</u> เพิ่มเติม ได้แก่ <u>ส่วนศีรษะและลำตัว</u> - กล่อมหน้า <u>ส่วนขาและเท้า</u> - เดี่ยวเท้า
	4. สามารถสร้างสรรค์ภาษาท่าประกอบบทเพลง หรือบทกลอนจากวรรณคดีอย่างง่ายได้	- บทเพลง - บทกลอน
	5. สามารถนำนาฏยศัพท์และภาษาท่ามาปฏิบัติเป็นท่ารำประกอบเพลงได้	- การปฏิบัตินาฏยศัพท์เป็นท่ารำและภาษาท่าประกอบเพลง - การใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง

หมวด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้
หมวดทักษะ	6. สามารถฝึกปฏิบัติแต่งเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับได้ถูกต้องตามชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนได้	การติดดอกไม้ประดับผม
	7. สามารถประดิษฐ์อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบชุดการแสดงได้	หัวนกยูง ประกอบเพลงระบำยุราภิรมย์
หมวดเจตคติ	8. รู้ที่มาและประวัติ เข้าใจ เห็นคุณค่าของเพลง และชุดการแสดง	- ประวัติของเพลงและชุดการแสดง ลักษณะและรูปแบบของเพลง ที่มาของท่ารำ

5.2.6 ระดับที่ 6

หมวด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้
หมวดความรู้	1. เรียนรู้วิธีปฏิบัติตนและเตรียมพร้อมสำหรับในการเรียนนาฏศิลป์ได้ถูกต้องและเหมาะสม	การทำความเคารพครูผู้สอน ท่านั่ง การตัดมือและแขน การยกขา การวางเท้า การก้าวขา
	2. รู้จักและบอกเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนได้	เครื่องแต่งกายรำมาตรฐาน เครื่องแต่งกายรำเดี่ยว เครื่องแต่งกายระบำ เครื่องแต่งกายรำพื้นเมือง
หมวดทักษะ	3. สามารถปฏิบัติท่านาฏยศัพท์เบื้องต้นได้ถูกต้อง	ท่านาฏยศัพท์เบื้องต้น เพิ่มเติม ได้แก่ ส่วนขาและเท้า - ฉายเท้า - เล่นเท้า
	4. สามารถสร้างสรรค์ภาษาท่าประกอบบทเพลง หรือบทกลอนจากวรรณคดีอย่างง่ายได้	- บทเพลง - บทกลอน
	5. สามารถนำนาฏยศัพท์และภาษาท่ามาปฏิบัติเป็นท่ารำประกอบเพลงได้	- การปฏิบัตินาฏยศัพท์เป็นท่ารำและภาษาท่าประกอบเพลง - การใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง

หมวด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้
หมวดทักษะ	6. สามารถฝึกปฏิบัติแต่งเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ และอุปกรณ์ประกอบได้ถูกต้องตามชุดเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนได้	เครื่องแต่งกายรำมาตรฐาน เครื่องแต่งกายรำเดี่ยว เครื่องแต่งกายระบำ เครื่องแต่งกายรำพื้นเมือง
	7. สามารถประดิษฐ์อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบชุดการแสดงได้	พวงมาลัย ประกอบเพลงฟ้อนมาลัย
หมวดเจตคติ	8. รู้ที่มาและประวัติ เข้าใจ เห็นคุณค่าของเพลง และชุดการแสดง	- ประวัติของเพลงและชุดการแสดง ลักษณะและรูปแบบของเพลง ที่มาของท่ารำ

5.3 กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และแนวทางการประเมินผล

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในต่างประเทศ ประกอบด้วย กิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้และพัฒนาความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ไทยของผู้เรียน และกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยผ่านการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทย โดยมีการใช้สื่อการเรียนรู้ เช่น ใบความรู้ คลิปวีดิทัศน์ ฯลฯ ตลอดจนแนวทางการประเมินผล เช่น การสังเกตการร่วมกิจกรรม การประเมินทักษะการแสดง การสังเกตพฤติกรรมทางตัว เป็นต้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดคือ

(1) การจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ได้แก่ กิจกรรมทำความเข้าใจจักเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบชุดการแสดง กิจกรรมเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับชุดการแสดง

(2) การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ไทย ได้แก่ กิจกรรมฝึกปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ทักษะทางนาฏศิลป์ในห้องเรียน และกิจกรรมฝึกปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ในรูปแบบของการแสดงตามเทศกาลและโอกาสต่างๆ

(3) การจัดกิจกรรมส่งเสริมความตระหนักคุณค่าของนาฏศิลป์ในการใช้ชีวิตของผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมการส่งเสริมวินัยในตนเอง การพัฒนาบุคลิกภาพ การเรียนรู้มารยาทในสังคม ความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคม การให้เกียรติผู้อื่น มีความมั่นใจเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นจากการเรียนนาฏศิลป์ไทย

ตัวอย่าง : ระบายดอกไม้

จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล	เทศกาลหรือโอกาส
หมวดความรู้					
1. เรียนรู้วิธีปฏิบัติตนและเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนนาฏศิลป์ได้ถูกต้องและเหมาะสม	การเคารพครูผู้สอนท่านั้น การตัดมือและแขน การยกขา การวางเท้า การก้าวขา	การอธิบายและปฏิบัติให้ดูโดยครูผู้สอน	- ครูผู้สอน - พาวเวอร์พอยท์ แสดงเนื้อหา เนื้อเพลง ประวัติเพลง ภาพท่ารำ ภาพการแต่งกาย	การสังเกตพฤติกรรม	- งานวันเฉลิมพระชนมพรรษา - งานฉลองต่างๆ
2. รู้จักและบอกเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนได้	เครื่องแต่งกายระบายดอกไม้	การศึกษาจากภาพหรือวีดิทัศน์	- รูปภาพเครื่องแต่งกายหรือวีดิทัศน์ชุดการแสดง	การตอบคำถาม	
หมวดทักษะ					
3. สามารถปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่าเบื้องต้นได้ถูกต้อง	การปฏิบัตินาฏยศัพท์เป็นท่ารำและภาษาท่า	การฝึกท่านาฏยศัพท์เบื้องต้น พร้อมกับการฝึก - ลักคอง - กระดกเสี้ยว - ซอยเท้า - จรดเท้า	- ครูผู้สอน - คลิปวีดิทัศน์ ตัวอย่างการแสดง	การปฏิบัติท่ารำ	
4. สามารถนำนาฏยศัพท์และภาษาท่ามาปฏิบัติเป็นท่ารำประกอบเพลงได้	การปฏิบัติท่ารำและใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงได้อย่างถูกต้อง	- การฝึกปฏิบัติกับเพลงที่ใช้ในการแสดง - การจัดรูปแถว	แผ่นบันทึกเสียงเพลงระบายดอกไม้	การพิจารณาความสวยงามของผลงานการแสดง	
5. สามารถประดิษฐ์อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนและสามารถนำไปใช้แสดงได้	การประดิษฐ์ดอกไม้สำหรับประกอบชุดการแสดง	- การฝึกประดิษฐ์ดอกไม้ - การเก็บรักษาเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง	อุปกรณ์ในการประดิษฐ์ดอกไม้สำหรับการแสดง	การพิจารณาความเรียบร้อยของเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การแสดง	

จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล	เทศกาลหรือโอกาส
หมวดเจตคติ					
7. รู้ที่มาและประวัติ เข้าใจจุด การแสดง รวมทั้ง เห็นคุณค่าของตนเองและ	ความเข้าใจใน เป้าหมายของการ แสดง	การอธิบาย รูปแบบชุดการ แสดงและ ความหมายของ ดอกบัวในการ แสดง		การสังเกต พฤติกรรม	
	การส่งเสริมวินัย ในตนเองและการ เรียนรู้มารยาทใน สังคม	การระบุข้อตกลง ในการเรียนและ การแสดง		ความร่วมมือในชั้น เรียน	
	การพัฒนา บุคลิกภาพ	การฝึกซ้อมด้วย ตนเองและร่วมกับ เพื่อนนักแสดง		ความสวยงามและ ความพร้อมเพรียง ในการแสดง	
	การเห็นคุณค่าใน ตนเองและผู้อื่น	การปฏิบัติตาม ครูผู้สอน รุ่นพี่สอนรุ่นน้อง		ความภาคภูมิใจใน ผลงานการแสดง	

5.4 ระยะเวลาของหลักสูตร

ระยะเวลาของหลักสูตร จำนวน 40 คาบ โดยจัดทำโครงการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้เป็นหน่วย การเรียนรู้ในแต่ละระดับการเรียนรู้

ตัวอย่างโครงการสอนระดับที่ 4

ลำดับ	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา
1.	การเตรียมและการปฏิบัติตนในการเรียนนาฏศิลป์	1 คาบ
2.	ประวัติ ที่มา รูปแบบลักษณะของการแสดงแต่ละเพลง (8-9 เพลง)	9 คาบ
3.	นาฏยศัพท์และภาษาท่าที่ใช้ในการแสดงแต่ละเพลง (8-9 เพลง)	10 คาบ
4.	การปฏิบัติภาษาท่าและท่ารำประกอบเพลง (8-9 เพลง)	17 คาบ
5.	การแต่งกายและการเก็บรักษาชุดการแสดง	3 คาบ
รวม		40 คาบ

5.5 วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activity)

5.5.1 การวางแผน

การวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร จะดำเนินการในช่วงการฝึกอบรมครูอาสาสมัคร ก่อนการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ในต่างประเทศตามที่ได้รับมอบหมาย โดยวางแผนบนฐานความร่วมมือ ระหว่างผู้ประสานงานวัด คณะกรรมการโครงการฯ อดีตรูอาสาสมัครด้านนาฏศิลป์ในแต่ละวัด และครูอาสาสมัคร

ข้อมูลสำหรับการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย เป้าหมายการเรียนรู้ตามหลักสูตร กิจกรรมของวัด ข้อมูลผู้เรียนรายบุคคล เนื้อหาที่สอนในปีก่อน ความพร้อมด้านสื่ออุปกรณ์การแสดง

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่ได้จากการวางแผน จะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนรายวัด ที่มีความแตกต่างกันตามบริบทของวัด ชุมชน และผู้เรียน แต่ได้มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร

5.5.2 การกำกับติดตามการใช้หลักสูตร

การกำกับติดตามการใช้หลักสูตร จะเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประสานงานวัดและคณะกรรมการโครงการฯ โดยทางโครงการฯ จะมีการแต่งตั้ง

(1) อาจารย์ที่ปรึกษาวัด เพื่อให้คำแนะนำและกำกับติดตามการทำงานของครูอาสาสมัคร

(2) อาจารย์นิเทศ ทำหน้าที่ติดตามการสอนของครูอาสาสมัคร โดยเดินทางไปสังเกตการสอน เก็บข้อมูลและความคิดเห็นด้านการเรียนการสอนจากผู้ประสานงานวัด ผู้ปกครอง และผู้เรียน รวบรวมข้อมูลผลประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.5.3 การรวบรวมข้อมูลย้อนกลับ

การรวบรวมข้อมูลย้อนกลับในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร จะได้จาก

(1) การเก็บข้อมูลของอาจารย์นิเทศ ทั้งการสังเกตการสอน การสอบถามความคิดเห็น และการเก็บข้อมูลจากเอกสาร เช่น บันทึกหลังการสอนของครูอาสาสมัคร แผนและสื่อการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล

(2) การนำเสนอผลการปฏิบัติงานโดยครูอาสาสมัคร ให้กับคณะกรรมการโครงการฯ และครูอาสาสมัครรุ่นถัดไป

5.6 ตัวอย่างชุดการแสดงเพื่อการเรียนรู้

ครูผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนชุดการแสดงเพื่อการเรียนรู้ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงความยากง่าย และจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับ					
1	2	3	4	5	6
รำวงมาตรฐาน - งามแสงเดือน ระบำ - ระบำเชลยพระ ขวัญ - ระบำอริษฐาน	รำวงมาตรฐาน - คันทันเดือนหงาย - ชาวไทย	รำมาตรฐาน - เพลงช้า (แบบ ตัด) รำวงมาตรฐาน - หญิงไทยใจ งาม ระบำ - ระบำไก่อ - ระบำดอกบัว	รำมาตรฐาน - เพลงช้า (แบบ ตัด) - เพลงเร็ว (แบบ ตัด) - รำสีนวล ระบำ - ระบำฉิ่ง - ระบำไตรรัตน์ ระบำโบราณคดี - ระบำศรีวิชัย	รำมาตรฐาน - เพลงช้า (แบบ ตัด) - เพลงเร็ว (แบบ ตัด) - แม่บทเล็ก ระบำ - ระบำต้นวร เชษฐ - ระบำเทพ บ้านเทิง - ระบำมยุรา ภิรมย์ ระบำโบราณคดี - ระบำลพบุรี	รำมาตรฐาน - เพลงช้า (แบบ ตัด) - เพลงเร็ว (แบบ ตัด) - แม่บทเล็ก รำเดี่ยว - มโนห์ราบุชา ยัญ (ตัวนาง) ระบำ - ระบำกรับ - ระบำ กฤดาภินิหาร - ระบำกนิรร้อน
รำเบ็ดเตล็ด - ลาวต่อนก	รำพื้นเมือง - ฟ้อนเงี้ยว - เซิ้งกระติบข้าว เพลงปลุกใจ - ขอไทยอยู่เป็น ไทย	รำพื้นเมือง - ฟ้อนดวงเดือน - เซิ้งโปงลาง เพลงปลุกใจ - เราสู้	รำพื้นเมือง - ระบำชุมนุม นุ่ม ผ้าไทย - ร่องเง็ง เพลงปลุกใจ - ศึกบางระจัน	รำพื้นเมือง - ลาวกระทบไม้ - ระบำร่อนแร่ เพลงปลุกใจ - กรุงศรีอยุธยา	รำพื้นเมือง - ระบำเก็บใบชา - เซิ้งกระบี่ - เกิดเทิง - ฟ้อนมาลัย - ระบำตารีกี่ปีส

5.7 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ : เพลงชาวไทย

5.7.1 แนวคิดหลัก

ร่วางมาตรฐานเป็นการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่ฝึกการเคลื่อนไหวมือและเท้าให้สัมพันธ์กันและสื่อถึงวัฒนธรรมของไทยทั้งบทร้องและท่ารำ

5.7.2 วัตถุประสงค์หลัก

หมวดความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติตนในการเตรียมความพร้อมก่อนเรียนได้ถูกต้องและเหมาะสม

หมวดทักษะ 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัตินาฏยศัพท์พื้นฐาน ภาษาท่าในการเรียนนาฏศิลป์ได้อย่างถูกต้องตลอดจนนำความรู้ไปใช้ในการแสดงทางนาฏศิลป์ได้ต่อไป

2) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถบอกและอธิบายได้ในเรื่องขององค์ประกอบทางการแสดง ตลอดจนฝึกปฏิบัติการแต่งกาย การประดิษฐ์อุปกรณ์ประกอบการแสดงและสามารถนำไปใช้ได้

หมวดเจตคติ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของการแสดงนาฏศิลป์ไทยในแต่ละชุดได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนตระหนัก เห็นคุณค่าและความสำคัญของความเป็นไทยจากชุดการแสดง

5.7.3 กิจกรรมการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล
หมวดความรู้				
1. เรียนรู้วิธีปฏิบัติตน และเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนนาฏศิลป์ได้ถูกต้องและเหมาะสม	ท่านั่ง การทำความเคารพ ครูผู้สอน การตัดมือและแขน การยกขา การวางเท้า การก้าวขา	-ครูให้นักเรียน ปฏิบัติท่านั่งให้ ถูกต้องตามประเภท (ตัวพระ / ตัวนาง) และทำความเคารพ ครูผู้สอนด้วยการ กราบ - นักเรียน เตรียม ความพร้อมของ ร่างกายก่อนการ เรียน ด้วยการตัด มือและแขน ยกขา วางเท้า ก้าวขา	- ครูผู้สอน	การสังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติตนในชั้น เรียน ความร่วมมือในชั้น เรียน

จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล
หมวดความรู้				
2. บอกและอธิบายรูปแบบการแสดงและโอกาสที่ใช้แสดงรำวงมาตรฐานได้	รูปแบบการแสดงและลักษณะการแสดงรำวงมาตรฐาน	- ครูอธิบายรูปแบบและลักษณะการแสดงรำวงมาตรฐานประกอบคลิปวีดีทัศน์ - ครูอธิบายขั้นตอนรูปแบบการแสดงรำวงมาตรฐาน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนร่วมปฏิบัติ	คลิปวีดีทัศน์การแสดงรำวงมาตรฐาน https://youtube/S3xDNYaCwz4	- การตอบคำถาม - การทำกิจกรรมกลุ่ม - ความสนใจ - ความร่วมมือในชั้นเรียน
3. รู้จักและบอกเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบบทเพลงที่เรียนได้	การแต่งกาย มีการกำหนดการแต่งกายของผู้แสดงให้มีระเบียบด้วยการใช้ชุดไทย และชุดสากลนิยม โดยแต่งเป็นคู่ ๆ รับกัน ทั้งชายและหญิง ซึ่งสามารถแต่งได้ 4 แบบ	- ครูอธิบายรูปแบบการแต่งกายของรำวงมาตรฐานให้นักเรียนฟังประกอบรูปภาพหรือคลิปวีดีทัศน์ - นักเรียนทำกิจกรรมตอบคำถาม เล่นเกมทายภาพการแต่งกาย	- รูปภาพการแต่งกาย - คลิปวีดีทัศน์การแต่งกาย https://youtube/sBsYLiprBPU	- การตอบคำถาม - การทำกิจกรรมทายภาพการแต่งกาย หรือตัวอย่างอุปกรณ์ประกอบการแต่งกาย
4. บอกและอธิบายความหมายของเพลงชาวไทย	ความหมายของบทร้องเพลง “ชาวไทย”	- การอธิบายความหมายของเพลงชาวไทย	- แผนภูมิเพลงหรือพาวเวอร์พอยท์แสดงเนื้อเพลง	- การตอบคำถาม
หมวดทักษะ				
5. สามารถปฏิบัติทำนาฏยศัพท์เบื้องต้นได้ถูกต้อง	จิบคว่ำ จิบหาง จิบปรกข้าง เอียงศีรษะ วงหน้า ย่าเท้า	ครูสาธิตการปฏิบัตินาฏยศัพท์ที่ละทำให้นักเรียนปฏิบัติตาม	- ครูผู้สอน - ภาพ หรือวีดีทัศน์การปฏิบัตินาฏยศัพท์	- การสังเกตพฤติกรรม - การปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ - ความสนใจในการเรียน

จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล
หมวดทักษะ				
6. สามารถนำนาฏยศัพท์มาปฏิบัติเป็นทำรำประกอบเพลงได้	ทำรำซึกแบ่งผัดหน้า การเคลื่อนที่เป็นวงกลม	<ul style="list-style-type: none"> - ครูสาธิตทำรำซึกแบ่งผัดหน้าและให้นักเรียนปฏิบัติตาม - นักเรียนปฏิบัติทำรำซึกแบ่งผัดหน้าประกอบเพลง - จัดแถวนักเรียนเป็นวงกลมครูสาธิตการเคลื่อนที่เป็นวงกลมด้วยการย่อเท้าและให้นักเรียนปฏิบัติตาม - ครูสาธิตการปฏิบัติทำรำซึกแบ่งผัดหน้าประกอบการย่อเท้าเคลื่อนที่เป็นวงกลมและให้นักเรียนปฏิบัติตาม - ให้นักเรียนปฏิบัติทำรำเองตั้งแต่ต้นจนจบเพลง 	<ul style="list-style-type: none"> - ครูผู้สอน - ไม้เคาะจังหวะ - แผ่นบันทึกเสียงเพลงชาวไทย - เครื่องเล่นแผ่นบันทึกเสียง หรือคอมพิวเตอร์ - คลิปวีดีทัศน์ การรำวงมาตรฐาน เพลง”ชาวไทย” https://youtube/vl6nrrqyGvA 	<ul style="list-style-type: none"> - การสังเกตพฤติกรรม - การปฏิบัติทำรำ - ความสนใจในการเรียน
7. ร้องและปรบจังหวะเพลงชาวไทยได้	บทร้องเพลง “ชาวไทย”	<ul style="list-style-type: none"> - ครูสาธิตและให้นักเรียนร้องตาม - นักเรียนร้องเพลงตั้งแต่ต้นจนจบพร้อมครู - นักเรียนฝึกปรบมือตามจังหวะเพลง - นักเรียนฝึกร้องและปรบมือพร้อมเพลง 	<ul style="list-style-type: none"> - แผ่นภูมิเพลงหรือพาวเวอร์พอยท์แสดงเนื้อเพลง - แผ่นบันทึกเสียง - ไม้เคาะจังหวะ 	<ul style="list-style-type: none"> - ความถูกต้องในการร้องเพลง - การปรบมือเข้าจังหวะ - การตอบคำถาม

จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล
หมวดทักษะ				
8. บอกเครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงการแสดงรำวงมาตรฐานได้	เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง “วงปี่พาทย์”	- ครูอธิบายเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบรูปภาพและคลิปวีดิทัศน์	-รูปภาพวงดนตรี - คลิปวีดิทัศน์การบรรเลงวงปี่พาทย์ https://youtu.be/KM7AUdmCNvc	- การตอบคำถาม - ความสนใจ - ความร่วมมือในชั้นเรียน
หมวดเจตคติ				
9. เข้าใจที่มาประวัติของเพลงรำวงมาตรฐาน	ประวัติ "รำวงมาตรฐาน"	-ครูอธิบายประวัติรำวงมาตรฐานให้นักเรียนได้ทราบประกอบการใช้สื่อการเรียนรู้ต่างๆ - นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มตอบคำถาม	- พาวเวอร์พอยท์ เรื่องประวัติรำวงมาตรฐาน - ภาพบุคคลสำคัญ - ภาพการแสดงรำวงมาตรฐาน - คอมพิวเตอร์ - จอภาพ	-การตอบคำถาม -การทำกิจกรรมกลุ่ม - ความสนใจ - ความร่วมมือในชั้นเรียน
10. อธิบายความรู้สึกที่มีต่อการแสดงรำวงมาตรฐานได้	ความสวยงาม และคุณค่าของการแสดงที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมของชาติ	- นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายถึงคุณค่าของการแสดงรำวงมาตรฐาน โดยอาจแบ่งเป็นกลุ่มและสุ่มจับภาพที่เกี่ยวข้องกับการแสดงรำวงมาตรฐาน เช่น รูปการแสดงรำวง รูปการแต่งกาย รูปการทำ ความเคารพ และนำเสนอหน้าชั้นเรียน	- ครูผู้สอน - รูปภาพการแสดงรำวงมาตรฐาน -รูปภาพการแต่งกาย -รูปภาพการทำความเคารพ	- การตอบคำถาม - ความสนใจ - ความร่วมมือในชั้นเรียน - การนำเสนอหน้าชั้นเรียน

5.7.4 สื่อการเรียนรู้

(1) สื่อการแต่งกาย “เพลงชาวไทย”

การแต่งกายชุดการแสดงรำวงมาตรฐาน “ชาวไทย” สามารถแต่งได้ 4 แบบ คือ
แบบที่ 1 แบบชาวบ้าน

ชาย : นุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อคอพวงมาลัย เอวคาดผ้าห้อยชายด้านหน้า

หญิง : นุ่งโจงกระเบน ห่มผ้าสไบอัดจีบ ปลอกผมประดับดอกไม้ที่ผมด้านซ้าย คาดเข็มขัดใส่
เครื่องประดับ

แบบที่ 2 แบบรัชกาลที่ 5

ชาย : นุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อราชปะแตน ใส่ถุงเท้ารองเท้า

หญิง : นุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อลูกไม้ สไบพาดบ่าผูกเป็นโบ ทิ้งชายไว้ข้างลำตัวด้านซ้าย ใส่
เครื่องประดับมุก

แบบที่ 3 แบบสากลนิยม

ชาย : นุ่งกางเกง สวมสูท ผูกเนคไท

หญิง : นุ่งกระโปรงป้ายข้าง ยาวกรอมเท้า ใส่เสื้อคอกลมแขนกระบอก

แบบที่ 4 แบบราตรีสโมสร

ชาย : นุ่งกางเกง สวมเสื้อคอพระราชทาน ผ่าคาดเอวห้อยชายด้านหน้า

หญิง : นุ่งกระโปรงยาวจีบหน้านาง ใส่เสื้อจับเดรฟ ชายผ้าห้อยจากบ่าลงไปทางด้านล่าง เปิดไหล่ขวา
ศีรษะทำผมเกล้าเป็นมวยสูง ใส่เกี้ยวและเครื่องประดับ

(2) สื่อเนื้อหา ประวัติ “รำวงมาตรฐาน”

รำวงมาตรฐาน เป็นการแสดงที่มีวิวัฒนาการมาจาก “รำโชน” (กรมศิลปากร, 2550 : 136-143) เป็นการรำและการร้องของชาวบ้านซึ่งมีผู้รำทั้งชายและหญิง รำกันเป็นคู่ รอบครกตำข้าวที่วางคว่ำไว้ หรือไม้ก็รำกันเป็นวงกลม โดยมีโชนเป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ลักษณะการรำและร้องเป็นไปตามความถนัด ไม่มีแบบแผนกำหนดไว้คงเป็นการรำและร้องง่ายๆ มุ่งเน้นที่ความสนุกสนานรื่นเริงเป็นสำคัญ เช่น เพลงซอมาลี เพลงยวนยาเหล เพลงหล่อจริงนะดารา เพลงตามองตา เพลงใกล้เข้าไปอีกนิด เป็นต้น ด้วยเหตุที่การรำชนิดนี้มีโชนเป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ จึงเรียกการแสดงชุดนี้ว่า รำโชน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2487 ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของการละเล่นรื่นเริงประจำชาติและเห็นว่าคนไทย นิยมเล่นรำโชนกันอย่างแพร่หลาย ถ้าปรับปรุงการเล่นรำโชนให้เป็นระเบียบทั้งเพลงร้อง ลีลาท่ารำ และการแต่งกายจะทำให้การเล่นรำโชนเป็นที่น่านิยมมากยิ่งขึ้น จึงได้มอบหมายให้กรมศิลปากรปรับปรุงรำโชนให้เป็นมาตรฐานมีการแต่งเนื้อร้องทำนองเพลง และนำท่ารำจากเพลงแม่บทมากำหนดเป็นท่ารำเฉพาะแต่ละเพลงอย่างเป็นแบบแผน

เพลงที่ใช้ในการรำวงมาตรฐาน ประกอบด้วย 10 เพลง ดังต่อไปนี้ 1) เพลงงามแสงเดือน 2) เพลงชาวไทย 3) เพลงรำชิมารำ 4) เพลงคืนเดือนหงาย 5) เพลงดวงจันทร์วันเพ็ญ 6) เพลงดอกไม้ของชาติ 7) เพลงหญิงไทยใจงาม 8) เพลงดวงจันทร์ขวัญฟ้า 9) เพลงยอดชายใจหาญ 10) เพลงบุษานักรบ โดยท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม (ภริยาจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในเวลานั้น) เป็นผู้แต่งเนื้อร้องเพลงที่ 5 -10 รวม 6 เพลง

การประดิษฐ์ทำรำประกอบเพลงรำวงทั้ง 10 เพลง เป็นผลงานของคณาจารย์ด้านนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร ที่ได้ช่วยกันคิดประดิษฐ์ทำรำให้งดงาม ถูกต้องตามหลักนาฏศิลป์ กำหนดให้เป็นแบบมาตรฐาน ได้แก่ หม่อมต่วน (นางศุภลักษณ์ ภัทรนาวิก) ครูมลณี คงประภัสร์ ครูลมูล ยมะคุปต์ และครูผัน โมรากุล ต่อมาได้มีการนำรำวงนี้ไปสลับกับวงลีลาศ ทำให้ชาวต่างประเทศรู้จักรำวงเพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้เล่นกันแพร่หลาย และมีแบบแผนอันเดียวกัน กรมศิลปากรจึงเรียกว่า "รำวงมาตรฐาน"

(3) สื่อนี้เนื้อหา รูปแบบการแสดงและลักษณะการแสดงรำวงมาตรฐาน

รำวงมาตรฐานเป็นการรำหมู่ประกอบด้วยผู้แสดง 8 คน ทำรำประดิษฐ์ขึ้นจากทำรำมาตรฐานในเพลงแม่บท ความสวยงามของการรำ อยู่ที่กระบวนการทำรำที่มีลักษณะเฉพาะในแต่ละเพลงและเครื่องแต่งกายไทยในสมัยต่างๆ รวมทั้ง รูปแบบการแสดงที่มีการแปรแถวเป็นวงกลม การรำแบ่งเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ได้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : ผู้แสดงชายและหญิง เดินออกมาเป็นแถวตรง 2 แถว หันหน้าเข้าหากัน ต่างฝ่ายทำความเคารพด้วยการไหว้

ขั้นตอนที่ 2 : รำแปรแถวเป็นวงกลมตามทำนองเพลงและรำตามบทร้อง รวม 10 เพลง โดยเปลี่ยนทำรำไปตามเพลงต่างๆ เริ่มตั้งแต่เพลงงามแสงเดือน และจบที่เพลงบุษานักรบ

ขั้นตอนที่ 3 : เมื่อรำจบบทร้องในเพลงที่ 10 ผู้แสดงรำเข้าเวทีที่ละคู่ตามทำนองเพลงจนจบ

(4) สื่อบทร้องเพลง "ชาวไทย"

คำร้อง : จมื่นมานิตยัณเรศ (นายเฉลิม เสวตนันท์) หัวหน้ากองการสังคีต กรมศิลปากร (ประพันธ์ในนามกรมศิลปากร)

ทำนอง : อาจารย์มนตรี ตราโมท

ความหมายเพลง : หน้าที่ ที่ชาวไทยพึงมีต่อประเทศชาตินั้น เป็นสิ่งที่ทุกคนควรกระทำ อย่าได้ละเลยไปเสียในการที่เราได้มาเล่นรำวงกันอย่างสนุกสนาน ปราศจากทุกซอกทุกซอว์นี้ก็เพราะว่าประเทศไทยเรามีเอกราช ประชาชนมีเสรีในการคิดจะทำสิ่งใดๆ ดังนั้นเราจึงควรช่วยกันเชิดชูชาติไทยให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป เพื่อความสุขยิ่งๆ ขึ้นของ ไทยเราตลอดไป

เนื้อเพลง :

ชาวไทยเจ้าเอ๋ย	ขออย่าละเลยในการทำหน้าที่
การที่เราได้เล่นสนุก	เปลื้องทุกข์สบายอย่างนี้
เพราะชาติเราได้เสรี	มีเอกราชสมบูรณ์
เราจึงควรช่วยชูชาติ	ให้แก่งก้างเจ็ดจ่ารัฐ
เพื่อความสุขเพิ่มพูน	ของชาวไทยเราเอ๋ย

6. ปัจจัยสนับสนุน

6.1 ปัจจัยสนับสนุนด้านผู้เรียน

ความพร้อมของผู้เรียน การสร้างแรงบันดาลใจใฝ่เรียนรู้

6.2 ปัจจัยสนับสนุนด้านสถานศึกษา

ความร่วมมือของสถานศึกษา การจัดสรรงบประมาณ ทรัพยากรการเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวก